

Sygn. akt III AUa 39/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 22 października 2015 r. w Szczecinie

sprawy J. K. (1) i Akademii (...) w S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale Towarzystwa (...) o M. w S.

o wysokość podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji płatnika składek

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 października 2014 r. sygn. akt VI U 269/13

1. prostuje zaskarżony wyrok w punkcie I sentencji w ten sposób, że zamiast „odwołanie” wpisuje „odwołania”,
2. oddala apelację.

SSO del. Beata Górską SSA Romana Mrotek SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III A Ua 39/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 grudnia 2012 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie J. K. (1) podlegającego ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek Akademii (...) w S. wynosi za grudezień 2010 r. 6.496,32 zł. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne zaś wynosi 6.968,06 zł.

W odwołaniu od decyzji J. K. (1) wniósł o jej zmianę poprzez uznanie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za grudzień 2010 r. nie uległa zmianie.

W odwołaniu od decyzji płatnik Akademia (...) w S. wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez stwierdzenie, że podstawa wymiaru składek wynosi za grudzień 2010r. 2.452,32 zł.

W odpowiedzi na odwołania Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o ich oddalenie w całości.

Postanowieniem z dnia 21 lutego 2014 r. na podstawie art. 477¹¹ k.p.c. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego Towarzystwo (...) o M. w S..

Wyrokiem z dnia 9 października 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie (punkt I) oraz zasądził od Akademii (...) w S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt II).

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Płatnik składek Wyższa Szkoła (...) w S., której nazwa następnie zmieniona została na Akademię (...) w S., zawierała z Towarzystwem (...) o M. w S. umowy, w ramach których zlecała temu Towarzystwu, między innymi, obsługę dydaktyczną kursów (...), obsługę dydaktyczną - przeprowadzenie egzaminów na kursach specjalistycznych (...), obsługę dydaktyczną kursów kwalifikowanych (...) w dziale maszynowym i w dziale pokładowym, obsługę dydaktyczną kursów specjalistycznych (...), pełną obsługę dydaktyczną kursów specjalistycznych w (...), pełną obsługę dydaktyczną kursów kwalifikowanych w dziale pokładowym i maszynowym w (...), prowadzenie zajęć dydaktycznych na kursach specjalistycznych (...), prowadzenie zajęć dydaktycznych na kursach kwalifikacyjnych w dziale pokładowym i maszynowym (...), obsługę zajęć dydaktycznych na kursach kwalifikacyjnych prowadzonych w Morskim Ośrodku (...) w Ś.. Część umów zawierana była z zastosowaniem, a część bez zastosowania ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych. W umowach tych zleceniobiorca, tj. Towarzystwo (...) o M. w S. zobowiązał się w celu ich wykonania zatrudnić odpowiednio wykwalifikowane osoby, co do których zleceniodawca potwierdzi ich przydatność do wykonania przedmiotu umowy.

We wrześniu 2010 r. na Akademii (...) w S. został uruchomiony nowy kierunek studiów - mechatronika. Kierunek ten powstał dzięki środkom pozyskanym z Unii Europejskiej w ramach projektu „Rozwój i promocja kierunków technicznych w Akademii (...) w S.”. W ramach kierunku mechatronika powstały dwie specjalności: morskie systemy energetyczne oraz elektronika okrętowa. Kierownikiem projektu został Z. M. - pracownik Akademii (...) w S., pełniący funkcję kierownika Zakładu (...).

Projekt został współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Dodatkowo, na uruchomienie nowego kierunku Akademia (...) pozyskała środki w ramach programu Kapitał ludzki. Otrzymane pieniądze zostały przeznaczone na rozwój laboratorium, ich wyposażenie, częściowe dofinansowanie godzin dydaktycznych oraz opracowanie materiałów do nowo uruchamianych przedmiotów, bądź też przedmiotów, które już istniały, ale specyfika kierunku powodowała konieczność wprowadzenia pewnych zmian.

Przygotowanie materiałów dydaktycznych zostało zgłoszone do działu zamówień publicznych, który przygotował specyfikację do przetargu. Akademia (...) w S. określiła jakie wymagania muszą spełniać autorzy tych materiałów. Istotne było to, aby opracowali je wysoko wykwalifikowani fachowcy z określonym stażem pracy, którzy prowadzili takie lub pokrewne przedmioty. (...) te miały stanowić pomoc dydaktyczną dla studentów.

W wyniku przetargu wybrano ofertę TKWoM. Towarzystwo to było jedynym podmiotem, który złożył ofertę i wziął udział w postępowaniu przetargowym. Do oferty załączony został wykaz osób posiadających wymagane kwalifikacje i doświadczenie do wykonania przedmiotu zamówienia publicznego. Wśród osób wymienionych w wykazie był m.in. pracownik Akademii (...) w S.: J. K. (1).

W dniu 7 września 2010 r. Akademia (...) w S. (zamawiający) zawarła umowę z Towarzystwem (...) o M. (wykonawca) przedmiotem, której było opracowanie materiałów dydaktycznych na kierunek studiów (...), specjalności: mechatronika systemów energetycznych, elektroautomatyka okrętowa w zakresie zadania 3 - nowy kierunek studiów – mechatronika, pozycja budżetowa – „Opracowanie materiałów dydaktycznych” w ramach projektu „Rozwój i promocja kierunków technicznych w Akademii (...) w S.” (§ 1 ust. 1). Zgodnie z treścią § 1 ust. 2 umowy, przedmiot umowy określony w ust. 1 dotyczył 50 przedmiotów: język angielski, podstawy ekonomii, nauka o pracy i kierowaniu, ochrona własności intelektualnej, matematyka, fizyka, automatyka i robotyka, języki programowania, teoria sterowania, materiałoznawstwo okrętowe, wstęp do mechatroniki, mechanika, mechanika płynów, wytrzymałość materiałów, grafika inżynierska, podstawy konstrukcji maszyn, inżynieria wytwarzania, podstawy elektrotechniki i elektroniki, podstawy informatyki, komputerowe wspomaganie w mechatronice, metrologia i systemy pomiarowe, organizacja nadzoru, technologie informacyjne, napędy hydrauliczne, energoelektroniczne przetwarzanie energii elektrycznej, systemy automatyki okrętowej, zaawansowane systemy informatyczne, technologia remontów, termodynamika techniczna, cyfrowe systemy sterowania, sensoryka i przetwarzanie sygnałów, chemia techniczna wody, paliw i smarów, użytkowanie paliw i środków smarowych, systemy sterowania rozproszonego, maszyny elektryczne i napędy elektryczne, budowa okrętu i wyposażenie pokładowe, chłodnictwo, klimatyzacja i wentylacja, maszyny i urządzenia okrętowe, ochrona środowiska morskiego, wiedza okrętowa, robotyka, tłokowe silniki spalinowe i ich systemy sterowania, siłownie okrętowe, diagnostyka systemów, okrętowe systemy napędowe, wybrane systemy przemysłowe, elektrotechnika okrętowa, automatyka okrętowa, bezpieczna eksploatacja elektrycznych urządzeń okrętowych i systemy okrętowe łączności i nawigacyjne.

W § 1 ust. 4 wskazano, że wykonawca zobowiązuje się do przygotowania i opracowania 121 jednorodnych materiałów dydaktycznych w formie treści programowych dostarczonych na nośniku elektronicznym zgodnie z wytycznymi dotyczącymi oznakowania projektów w ramach Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Zamawiający dostarczy Wykonawcy stosowne wytyczne.

Zgodnie natomiast z § 1 ust. 5 umowy zamawiający w czasie trwania umowy mógł udzielać wykonawcy wskazówek co do sposobu jej wykonania, wykonawca zaś zobowiązany był stosować się do tych wskazówek. Miejscem przekazania przedmiotu umowy miało być Biuro (...) i promocja kierunków technicznych w Akademii (...) w S.” (§ 1 ust. 6 umowy).

W § 1 ust. 7 umowy wskazano, że Wykonawca nie może powierzyć wykonania powyższych czynności osobie trzeciej bez uprzedniej zgody Zamawiającego.

Przedmiotowa umowa została zawarta na czas określony. Realizacja przedmiotu umowy winna nastąpić najpóźniej do dnia 22 września 2010 r. (§ 2 ust. 1 i 2).

W § 3 ust. 1 umowy wskazano, że łączna cena brutto jest zgodna ze złożoną ofertą z dnia 27 sierpnia 2010 r., nie będzie podlegać zmianom w trakcie realizacji umowy i wynosi brutto 176.390 PLN. Wypłata wynagrodzenia nastąpi w terminie do dnia 30 września 2010 r. na podstawie prawidłowo wystawionej faktury VAT i uprzedniego podpisania przez Zamawiającego Protokołu Odbioru przedmiotu umowy bez zastrzeżeń (ust. 3).

W § 6 ust. 1 umowy wskazano, że w ramach wynagrodzenia Wykonawca przenosi na Zamawiającego majątkowe prawa autorskie do przedmiotu umowy.

Do realizacji wskazanych zadań TKWoM zatrudniło na podstawie umowy cywilnoprawnej pracownika naukowo-dydaktycznego Akademii (...) w S. J. K. (1). J. K. (1) pracował wówczas na Wydziale (...) Akademii (...) w S.. Opracowywanie materiałów dydaktycznych mieści się w zakresie obowiązków J. K. (1) jako nauczyciela akademickiego.

W dniu 7 września 2010 r. Towarzystwo (...) o M. zawarło z J. K. (1) umowę o dzieło, zgodnie z którą zamawiający polecił wykonawcy wykonanie dzieła polegającego na opracowaniu materiałów dydaktycznych na kierunek studiów

mechatronika, specjalność mechatronika systemów energetycznych, elektronika okrętowa w zakresie zadania 3 – Nowy kierunek studiów - (...). Praca objęta jest prawami autorskimi (§ 1).

W § 2 umowy strony ustaliły termin wykonania dzieła na dzień 21 września 2010 r.

W § 3 umowy wskazano, że z tytułu wykonania dzieła wykonawca otrzyma wynagrodzenie w wysokości 1.011 zł brutto za każde opracowanie. Z wynagrodzenia tego zamawiający dokona stosownych potrąceń, zgodnie z obowiązującymi przepisami o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Zgodnie z § 4 wypłata wynagrodzenia nastąpi po wystawieniu rachunku przez wykonawcę i stwierdzeniu przez zamawiającego terminowego i prawidłowego wykonania dzieła będącego przedmiotem niniejszej umowy.

W § 5 wskazano, że w ramach wynagrodzenia wykonawca przenosi na zamawiającego majątkowe prawa autorskie do przedmiotu umowy. Wykonawca zobowiązuje się, że realizując umowę, nie naruszy praw majątkowych osób trzecich i przekazany zamawiającemu przedmiot umowy będzie w stanie wolnym od obciążeń prawami osób trzecich.

Pracownik Akademii (...) w S. J. K. (1) opracował zgodnie z treścią zawartej przez niego z Towarzystwem (...) o M. w S. umowy o dzieło materiały dydaktyczne na kierunek studiów mechatronika (cztery opracowania), które przekazał Towarzystwu na nośniku pamięci i drogą elektroniczną. Towarzystwo następnie materiały te połączyło w jedną całość bez żadnej ingerencji merytorycznej w ich treść i jako jeden przedmiot umowy przekazało Akademii (...), gdzie z kolei poddane zostały obróbce „technicznej” bez modyfikacji ich treści i umieszczone na stronie internetowej. Materiały te miały na celu ułatwienie studentom nauki, opanowanie wiedzy, znalezienie potrzebnych wiadomości. Były rozszerzeniem programu mechatroniki.

Po wykonaniu dzieła będącego przedmiotem umowy zawartej z Towarzystwem (...) o M., J. K. (1) wystawił rachunek określający wynagrodzenie za wykonaną pracę na kwotę 4.044,00 zł brutto.

Rachunek obejmujący powyższą kwotę został zaakceptowany przez TKWoM, a wynikająca z niego kwota wypłacona została w dniu 31 grudnia 2010 r. Rachunek zawierał również oświadczenie podpisane przez osobę działającą w imieniu Towarzystwa (...) o M., że praca wykonana została zgodnie z warunkami umowy.

Od uzyskanego przez J. K. (1) wynagrodzenia z tytułu wykonania powyższej umowy o dzieło, nie zostały odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne.

W dniu 11 kwietnia 2012 r. w trakcie kontroli odebrane zostały od reprezentującego płatnika składek P. R. zeznania odnoszące się do kwestii istotnych w związku z kontrolą. P. R. podał m.in., że Towarzystwo (...) o M. nie występowało do Akademii (...) z zapytaniem, kto odprowadza składki do ZUS. Akademia (...), działając na zlecenia innych podmiotów prawnych, uczestnicząc w organizacji usług dydaktycznych, scedowała na Towarzystwo obowiązek odprowadzania składek ZUS. Akademia nie miała wiedzy oraz danych dotyczących przychodów jej pracowników uzyskiwanych w ramach umów zleceń zawartych z Towarzystwem.

Na ustaloną w decyzji organu rentowego podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne składa się kwota wykazana przez płatnika Akademię (...) w S. w ZUS RCA za grudzień 2010 r. – 2.452,32 zł + kwota z rachunku wystawionego przez zainteresowanego dla TKWoM z tytułu realizacji umowy o dzieło – 4.044,00 = 6.496,32 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołania nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd I instancji przytoczył treści art. 8 ust. 2a ustawy systemowej wskazując, że przepis ten rozszerza pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy. Rozszerzenie to dotyczy dwóch sytuacji. Pierwszą jest wykonywanie pracy na podstawie jednej z wymienionych umów prawa cywilnego przez osobę, która umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy. Drugą jest wykonywanie pracy na podstawie jednej z tych umów przez osobę, która umowę taką zawarła z osobą trzecią, jednakże w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Przesłanką decydującą o uznaniu takiej osoby za pracownika

w rozumieniu ustawy systemowej jest to, że będąc pracownikiem związanym stosunkiem pracy z danym pracodawcą, jednocześnie świadczy ona na jego rzecz pracę w ramach umowy cywilnoprawnej, zawartej z nim lub inną osobą. W konsekwencji, nawet gdy osoba ta (pracownik) zawarła umowę o dzieło z osobą trzecią, to pracę w jej ramach wykonuje faktycznie dla swojego pracodawcy (uzyskuje on rezultaty jego pracy) (tak: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09).

Dalej Sąd Okręgowy zaznaczył, że podstawowym skutkiem uznania osoby wskazanej w art. 8 ust. 2a za pracownika, jest objęcie jej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnymi, rentowymi, chorobowymi i wypadkowymi tak jak pracownika (art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy systemowej). W związku z tym osoba ta podlega obowiązkowi zgłoszenia do wymienionych ubezpieczeń społecznych. Obowiązek ten obciąża płatnika składek (art. 36 ust. 1 i 2 ustawy systemowej). Zważywszy, że w stosunku do pracownika płatnikiem składek jest pracodawca (art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej), a art. 8 ust. 2a rozszerza pojęcie pracownika na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach świadczy on pracę na rzecz swojego pracodawcy, naturalne i zgodne z wykładnią literalną tego przepisu jest uznanie, że także w zakresie tej sfery aktywności należy go uznać na potrzeby ubezpieczeń społecznych za pracownika tego właśnie pracodawcy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09).

Kontynuując sąd meriti wskazał, że pracodawca, ustalając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy, powinien więc zsumować wynagrodzenie z umowy cywilnoprawnej z wynagrodzeniem ze stosunku pracy. Takie rozwiązanie wydaje się również uzasadnione - według tego sądu - w sytuacji, gdy umowa cywilnoprawna została zawarta z innym podmiotem (osobą trzecią), lecz praca w jej ramach jest wykonywana na rzecz pracodawcy. Stosownie do regulacji przepisu art. 18 ust. 1a ustawy systemowej, przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej jedynie "uwzględnia się" w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy. Pracodawca może więc dokonać potrącenia ze środków pracownika uzyskanych u niego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09).

Przechodząc do dalszych rozważań, sąd pierwszej instancji wskazał, że umowa cywilnoprawna zawarta przez J. K. (2) i TKWoM zawarta została w celu wykonania przez Towarzystwo (...) o M. w S. umowy z Akademią (...) w S., której przedmiotem było opracowanie materiałów dydaktycznych. W niniejszym postępowaniu pod rozważę Sądu poddana została więc ocena charakteru zawartej przez strony umowy, jak również jej kwalifikacji z punktu widzenia podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu osiągniętego przez J. K. (2) wynagrodzenia, a w konsekwencji zaistnienia po stronie płatnika składek obowiązku uiszczenia składek na ubezpieczenia społeczne od osiągniętego wynagrodzenia.

Odnosząc się zatem do charakteru prawnego zawartej przez J. K. (1) umowy, a także jej kwalifikacji z punktu widzenia podlegania z tytułu osiągniętych przez nich wynagrodzeń za wykonanie przedmiotowych umów obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a w konsekwencji zaistnienia po stronie płatnika składek obowiązku uiszczenia składek na ubezpieczenia społeczne od osiągniętych przez wyżej wymienionych wynagrodzeń, Sąd Okręgowy stwierdził, że poza sporem były w niniejszej sprawie okoliczności dotyczące zawarcia przez Towarzystwo (...) o M. umowy z Akademią (...) w S. z dnia 7 września 2010 r. o opracowanie materiałów dydaktycznych na kierunek mechatronika (przygotowanie i opracowanie 121 jednorodnych materiałów dydaktycznych w formie treści programowych dostarczonych na nośniku elektronicznym), a następnie zawarcie między J. K. (1) i Towarzystwem (...) o M. umowy dotyczącej opracowania konkretnych materiałów dydaktycznych na ten kierunek studiów. Bezsporne były także okoliczności wykonania przez wymienionego przedmiotowej umowy zawartej z TKWoM w S. zgodnie z jej treścią, przeniesienia praw autorskich, uzyskania umówionego wynagrodzenia, jego wysokości oraz nieuiszczenia przez płatnika z tego tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. Sporna była natomiast kwestia charakteru prawnego umowy, jak również to na czyją rzecz została ona wykonana. Skarżąca Akademia (...) w S. wskazywała bowiem, iż umowa nie była wykonana na jej rzecz, lecz na rzecz innych podmiotów, które zlecały wykonanie danej usługi. Towarzystwo (...) o M. w S. podnosiło z kolei, że zawarta umowa miała charakter umowy o odpłatne przeniesienie praw autorskich i w związku z tym brak było obowiązku odprowadzania od nich składek na ubezpieczenia. Organ rentowy stał z kolei na stanowisku, że na gruncie art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998

r. o systemie ubezpieczeń społecznych nie powstaje problem, czyim pracownikiem jest osoba uznana za pracownika. W związku z powyższym, nie ma znaczenia de facto, czy zawierane umowy miały charakter umów zlecenia czy umów o dzieło. Zdaniem organu rentowego, płatnikiem składek w stosunku do pracowników zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych jest pracodawca, a nie zleceniodawca. J. K. (1) należało uznać zatem za pracownika, a w konsekwencji przychody uzyskane przez niego z tytułu umowy zawartej z Towarzystwem (...) o M. w S., które rezultaty nabył płatnik składek, traktować należało jako przychód ze stosunku pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, analiza i ocena charakteru prawnego umowy zawartej przez Towarzystwo (...) o M. z pracownikiem Akademii (...) w S. J. K. (1) prowadzi do wniosku, że była to umowa o dzieło.

Rozpoczynając rozważania w tym przedmiocie, Sąd ten wskazał, że stosownie do treści art. 627 k.c., przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia. Elementami przedmiotowo istotnymi umowy o dzieło są więc określenie dzieła, do którego wykonania zobowiązany jest przyjmujący zamówienie, a także, z uwzględnieniem regulacji art. 628 w związku z art. 627 k.c., wynagrodzenia, do którego zapłaty zobowiązany jest zamawiający. W wypadku wskazanej umowy cywilnoprawnej niezbędne jest, aby starania przyjmującego zamówienie doprowadziły w przyszłości do konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu jako koniecznego do osiągnięcia. W niniejszej sprawie umowa zawarta przez zainteresowanego z Towarzystwem (...) o M. była niewątpliwie umową rezultatu. Wykonanie określonego w tej umowie przedmiotu, czyli opracowanie materiałów dydaktycznych dla nowego kierunku Akademii (...) w S. - mechatronika, wymagało odpowiedniej wiedzy i doświadczenia i dlatego też powierzone zostało właśnie skarżącemu, będącemu pracownikiem naukowym i dydaktycznym Akademii (...). Podkreślenia wymaga, że przedmiot umowy miał charakter ściśle zindywidualizowany i konkretny, odróżniający go od innych dóbr stanowiących wytwór ludzkiej działalności, dostępnych na rynku. Opracowania stworzone przez J. K. (1) miały także charakter samoistny, mogły być wykorzystane zgodnie z ich przeznaczeniem, niezależnie od dalszej aktywności i działalności twórcy. Zaznaczyć należy, że z treści rachunku wystawionego przez J. K. (1) wynika, że wykonane przez niego opracowania dydaktyczne zostały sprawdzone z punktu widzenia ich zgodności z warunkami umowy i zaakceptowane przez osobę działającą w imieniu TKWoM. Wynagrodzenie wypłacone zostało zatem dopiero po wykonaniu zadania i sprawdzeniu jego prawidłowości. Dodać należy, że za kwalifikacją przedmiotowej umowy jako umowy o dzieło przemawia również niewątpliwie fakt, że Towarzystwo (...) o M. nie narzucało skarżącemu sposobu wykonania przedmiotu umowy, nie wydawało mu w tym zakresie poleceń. Z materiału dowodowego nie wynika także, aby J. K. (1) był kontrolowany, czy nadzorowany przy opracowywaniu materiałów dydaktycznych. Nie były mu także narzucone konkretne godziny pracy.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że treścią przedmiotowej umowy zawartej przez J. K. (1) z Towarzystwem (...) o M. niewątpliwie było również objęte przeniesienie przez zainteresowanego na Towarzystwo praw autorskich do wykonanych opracowań dydaktycznych, co jednakże nie stanowi podstawy - w okolicznościach niniejszej sprawy - do zakwalifikowania tejże umowy wyłącznie jako umowy o przeniesienie praw autorskich. Kwalifikacja ta byłaby możliwa wyłącznie wówczas, gdyby opracowania dydaktyczne były wykonane wcześniej przed zawarciem umowy o przeniesienie praw autorskich. Natomiast przedmiotowa umowa nie miała na celu jedynie przeniesienia praw autorskich do opracowań dydaktycznych. Bezspornym pozostaje bowiem fakt, że zakres umowy J. K. (1) z Towarzystwem (...) o M. obejmował również opracowanie materiałów dydaktycznych na kierunek studiów mechatronika, a zatem ich wykonanie z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia w formie zdatnej do wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem. Przedmiotem zawartej umowy było zatem przede wszystkim wykonanie dzieła, natomiast przeniesienie praw autorskich w żaden sposób nie zmieniało charakteru prawnego umowy.

Odwołując się w dalszej kolejności do treści art. 8 ust. 2a ustawy systemowej sąd pierwszej instancji podniósł, że co do zasady zgodzić się należy z organem rentowym, iż dla uznania danej osoby na gruncie tego przepisu za pracownika, nie ma znaczenia de facto czy zawierane umowy miały charakter umów zlecenia czy umów o dzieło. Istotnym jest natomiast, aby osoba ta, wykonując pracę na podstawie jednej z wymienionych w tym przepisie umów cywilnoprawnych zawarła tę umowę z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy lub też w ramach takiej umowy zawartej z innym podmiotem (osobą trzecią) wykonywała pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. W ocenie sądu meriti, w niniejszej sprawie zainteresowany zawarł umowę o dzieło z

innym podmiotem, aniżeli jego pracodawca, z którym pozostawał w stosunku pracy. Decydujące znaczenie z punktu widzenia uznania zainteresowanego za pracownika w rozumieniu cytowanego przepisu miała kwestia, czy w ramach przedmiotowej umowy o dzieło działał on na rzecz zamawiającego, czyli Towarzystwa (...) o M. w S., czy też na rzecz pracodawcy, z którym pozostawali w stosunkach pracy. Zgodnie z wyrażanymi w orzecznictwie sądowym poglądami, które Sąd Okręgowy orzekający w niniejszej sprawie podzielił, zwrot „działać na rzecz” użyty został w art. 8 ust. 2a. ustawy systemowej w innym znaczeniu niż w języku prawa, w którym działanie „na czyjąś rzecz” może się odbywać w wyniku istnienia określonej więzi prawnej (stosunku prawnego). Chodzi tutaj o pewną sytuację faktyczną, w ramach której pracodawca w wyniku umowy o podwykonawstwo przejmuje w ostatecznym rozrachunku rezultat pracy wykonanej na rzecz zleceniodawcy (zamawiającego), przy czym następuje to w wyniku zawarcia jednej z umów wymienionych w powoływanym przepisie z osobą trzecią oraz zawartej umowy cywilnoprawnej między pracodawcą i zleceniobiorcą (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 czerwca 2013 r., III AUa 2027/12, LEX nr 1342233; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 czerwca 2013 r., III AUa 1054/13, LEX nr 1363247). Taka też sytuacja – w ocenie sądu meriti – miała miejsce na gruncie okoliczności przedmiotowej sprawy, albowiem umowa zainteresowanego z Towarzystwem (...) o M. w S. została zawarta w celu wykonania przez to Towarzystwo umowy z Akademią (...) w S., której przedmiotem było przygotowanie i opracowanie 121 jednorodnych materiałów dydaktycznych w formie treści programowych. (...) te były i są nadal wykorzystywane nie przez Towarzystwo, ale przez Akademię (...) w S. w związku z realizacją programu dydaktycznego na nowo utworzonym w 2010 roku kierunku studiów mechatronika. (...) te są obecnie umieszczone na stronie internetowej Akademii (...), a ich zadaniem jest ułatwienie studentom nauki, opanowanie wiedzy, znalezienie potrzebnych wiadomości. W tym stanie rzeczy według Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości wnioszek, że faktycznym beneficjentem pracy wykonanej przez J. K. (1) w ramach umowy o dzieło zawartej z Towarzystwem (...) o M., był jego pracodawca, z którym pozostaje w stosunku pracy. W konsekwencji J. K. (1) Sąd Okręgowy uznał za pracownika w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. Jednocześnie sąd ten wskazał, że nie sposób podzielić argumentacji przedstawionej przez płatnika w odwołaniu od zaskarżonej decyzji, odwołującej się do prowadzenia przez zainteresowanego autorskich wykładów nie na rzecz Akademii (...) w S., a na rzecz innych podmiotów, gdyż z treści przedmiotowych umów zawartych przez zainteresowanego z Towarzystwem (...) o M., ani też z umowy zawartej przez to Towarzystwo z Akademią nie wynika, aby prowadzenie wykładów autorskich było objęte jej zakresem. Umowy takie były niewątpliwie wielokrotnie zawierane wcześniej, jednakże nie zostały one objęte zaskarżonymi decyzjami, stąd też kwestia na czyją rzecz były one wykonywane, pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Następnie sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że podstawowym skutkiem uznania zainteresowanego J. K. (1) za pracownika w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, jest objęcie go obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi, z czym z kolei wiąże się obowiązek odprowadzania przez płatnika składek. Zdaniem tego sądu, nie ulega wątpliwości, że płatnikiem tym jest w przedmiotowej sprawie pracodawca zainteresowanego, z którym pozostaje w stosunku pracy, czyli Akademia (...) w S..

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie całości nie zgodziła się Akademia (...) w S., która w wywiedzionej apelacji zarzuciła:

- obrazę prawa materialnego - art. 8 ust. 2a ustawy systemowej poprzez uznanie, że pracownikiem w rozumieniu ustawy jest również osoba wykonująca na podstawie umowy cywilnoprawnej pracę, której zakres nie pokrywa się z zakresem obowiązków pracowniczych w ramach stosunku pracy;

- naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie swobodnej oceny dowodów, polegające na błędnym przyjęciu, iż zakwalifikowanie umowy łączącej J. K. (1) z Towarzystwem (...) o M. jako umowy o przeniesienie praw autorskich było niemożliwe, bowiem dla przyjęcia takiej kwalifikacji materiały musiałyby być wykonane wcześniej – przed zawarciem umowy;

- naruszenie prawa procesowego, tj. 227 k.p.c. poprzez:

a) pominięcie w rozważaniach zeznań świadków, które w sposób jednoznaczny wskazywały, że wykonywana przez zainteresowanego umowa nie miała związku z jego pracą zawodową na uczelni, uczelnia nie korzystała z efektu pracy zainteresowanego (bowiem adresatem/beneficjentem byli studenci). Apelująca nie miała wpływu na zawieranie przez Towarzystwo (...) o M. umowy, nie znała kwot na jakie umowy opiewały (nie mogła więc wyliczyć wysokości składek na ubezpieczenia);

b) sprzeczność z zasadami logiki poczynionych ustaleń przez Sąd orzekający, polegających na nieuzasadnionym przyjęciu, iż Akademia (...) w S. winna ustalić wymiar składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy poprzez jego zsumowanie z wynagrodzeniem z tytułu umowy cywilnoprawnej, pomimo twierdzeń skarżącej, potwierdzonych zeznaniami świadków, iż Akademia (...) w S. nie miała wiedzy na temat zawartej umowy (w tym jej rodzaju, treści, terminu realizacji, w szczególności nie miała wiedzy na temat wynagrodzenia w niej wskazanego);

c) sprzeczność z zasadami logiki poczynionych ustaleń przez Sąd I instancji polegających na nieuzasadnionym przyjęciu, pomimo jednoznacznych w tymże zakresie zeznań świadków, znaku równości pomiędzy „materiałami dydaktycznymi” opracowanymi w zwyczajowo przyjęty sposób przez wykładowców dla potrzeb przeprowadzenia jednego przedmiotu, a „materiałami dydaktycznymi” opracowanymi przez TKWoM w S., stanowiącymi kompendium wiedzy dla całego kierunku studiów – mechatroniki;

d) pominięciu w rozważaniach, pomimo wielokrotnego wskazywania zarówno przez apelującą, jak i powołanych przez nią świadków, że przedmiot umowy cywilnoprawnej (wykonanie autorskiego opracowania) nie mieścił się w zakresie obowiązków pracowniczych J. K. (1);

e) pominięciu w rozważaniach, pomimo wielokrotnego wskazywania zarówno przez skarżącą, jak i powołanych przez nią świadków, że Akademia (...) pomimo wielokrotnych prób uzyskania wglądu w dokumenty źródłowe, stanowiące podstawę do naliczenia przez ZUS składek, dokumentów tych nigdy nie otrzymała. Nie istniała w związku z tym realna możliwość wyliczenia wysokości ewentualnych składek, których zapłaty domaga się ZUS.

Wskazując na powyższe apelująca wniosła o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania w całości,
- zasądzenie kosztów postępowania sądowego, z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja Akademii (...) w S. okazała się nieuzasadniona.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe oraz dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w granicach zasad logiki formalnej i doświadczenia życiowego, zgodnie ze swobodną oceną dowodów w myśl art. 233 § 1 k.p.c., a następnie wydał trafny, odpowiadający prawu wyrok. Sąd orzekający wskazał w pisemnych motywach wyroku, jaki stan faktyczny oraz prawny stał się podstawą jego rozstrzygnięcia oraz podał, na jakich dowodach oparł się przy jego ustalaniu, stosując przy tym prawidłową wykładnię przepisów prawnych mających zastosowanie w niniejszej sprawie. Sąd I instancji nie wykroczył zatem poza ramy swobodnej oceny dowodów, a dokonana przez niego ocena nie pozostaje w sprzeczności z zebrany w sprawie materiałem dowodowym. Sąd Apelacyjny ustalenia Sądu I instancji w całości uznał i przyjął jako własne, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania w tej części uzasadnienia. Również rozważania prawne, które skłoniły sąd pierwszej instancji do oddalenia odwołań od zaskarżonych decyzji sąd odwoławczy podzielił i przyjął za własne w całości uznając je za trafne i nie naruszające prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny nie znalazł przy tym podstaw do uznania słuszności zarzutu apelacji stanowiącej jedynie polemikę z prawidłowym rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego opartym o rzetelną ocenę materiału dowodowego oraz prawidłową i logiczną wykładnię obowiązujących przepisów prawa.

Zgodnie z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej za pracownika, w rozumieniu ustawy, uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. W wyroku z dnia 23 maja 2014 r., II UK 445/13 (LEX nr 1475168) Sąd Najwyższy podsumowując dotychczasowe stanowisko w sprawie wykładni powyższego przepisu wskazał, między innymi, że art. 8 ust. 2a ustawy systemowej rozszerza pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy. Rozszerzenie to dotyczy wykonywania pracy na podstawie jednej z wymienionych w nim umów prawa cywilnego przez osobę, która umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, a także wykonywania pracy na podstawie jednej z tych umów przez osobę, która wymienioną umowę zawarła z osobą trzecią, jednakże w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Przesłanką decydującą o uznaniu takiej osoby za pracownika w rozumieniu ustawy systemowej jest to, że - będąc pracownikiem związanym stosunkiem pracy z określonym pracodawcą - jednocześnie świadczy na jego rzecz pracę w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z inną osobą. Celem takiej regulacji było ograniczenie korzystania przez pracodawców z umów cywilnoprawnych zawieranych z własnymi pracownikami dla realizacji tych samych zadań, które wykonują oni w ramach łączącego strony stosunku pracy, by w ten sposób ominąć ograniczenia wynikające z ochronnych przepisów prawa pracy i uniknąć obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od tychże umów oraz ochrona pracowników przed skutkami fluktuacji podmiotowej po stronie zatrudniających w trakcie procesu świadczenia pracy, polegającej na przekazywaniu pracowników przez macierzystego pracodawcę innym podmiotom (podwykonawcom), którzy zatrudniają tych pracowników w ramach umów cywilnoprawnych nieobjętych obowiązkiem ubezpieczeń społecznych (umowa o dzieło) lub zwolnionych z tego obowiązku w zbiegu ze stosunkiem pracy (umowa agencyjna, zlecenia lub inna umowa o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu). W orzecznictwie Sądu Najwyższego w tej kwestii, zwraca się uwagę również, że na tle art. 8 ust. 2a ustawy systemowej pojęcie pracownika w zakresie ubezpieczenia społecznego nie pokrywa się ściśle z takim pojęciem, jakim posługuje się prawo pracy, a odczytywanie tego przepisu w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej prowadzi do wniosku, że rzeczywisty stosunek prawny regulowany wymienionymi w nim umowami cywilnymi, który istnieje na gruncie prawa cywilnego, nie wywołuje skutków w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych. Przy czym, Sąd Najwyższy przyjmuje (szeroko w tym zakresie w powołanych wyżej wyrokach z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11 oraz z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12), że umowy cywilnoprawne wymienione w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej (także w jej art. 9 ust. 1) nie stanowią samodzielnych tytułów obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym pracownika. W takiej sytuacji nie dochodzi również do zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 9 tej ustawy. Norma art. 8 ust. 2a - poprzez wykreowanie szerokiego pojęcia "pracownika" - stworzyła szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy oraz dodatkowo umowa cywilnoprawna zawarta przez pracownika z pracodawcą lub zawarta z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy. Konsekwencje prawne na gruncie ustawy systemowej, wynikające z realizacji takich umów, muszą być takie same, co oznacza, że dla celów ubezpieczeń społecznych zarówno wykonywanie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą, jak i zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy, jest traktowane tak jak świadczenie pracy w ramach klasycznego stosunku pracy łączącego jedynie pracownika z pracodawcą.

Nadto w wyroku z dnia 27 listopada 2014 r., A Ua 476/14 (LEX nr 1566957) Sąd Apelacyjny w Gdańsku dokonał podsumowania stanowiska judykatury odnośnie wykładni wskazanego przepisu wskazując między innymi, że z regulacją art. 8 ust. 2a ustawy systemowej koresponduje unormowanie zawarte w art. 18 ust. 1a i w art. 20 ust. 1 tej ustawy, dotyczące problematyki podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Skoro bowiem w sytuacjach, do których odnosi się art. 8 ust. 2a ustawy, mamy do czynienia z jednym, szeroko ujętym pracowniczym tytułem obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, to konsekwentnie w art. 18 ust. 1a i następczo w art. 20 ust. 1 tej ustawy nakazano w stosunku do tych ubezpieczonych uwzględnienie w podstawie wymiaru składek również przychodu z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło. Płatnikiem tych składek, w myśl art. 4 pkt 2a

ustawy systemowej, jest pracodawca, który jest zobowiązany uwzględniać w podstawie wymiaru składek za swoich pracowników także przychody uzyskiwane przez tych pracowników z tytułu umów cywilnoprawnych, o ile prace w ramach tych umów wykonują w warunkach objętych dyspozycją art. 8 ust. 2a tej ustawy. Jednolite stanowisko w tej kwestii zostało zaprezentowane w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09 (OSNP 2010/3-4/46), a także w wyrokach tego Sądu z dnia 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09 (LEX nr 577824), z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09 (LEX nr 585727) oraz z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11 (OSNP 2012/21-22/266).

Sąd Apelacyjny rozstrzygając niniejszą sprawę, w całości podzielił przedstawione stanowisko i uznał, że dla jej rozstrzygnięcia istotne znaczenie ma ustalenie, że zainteresowany J. K. (1), pracownik Akademii (...) w S., w ramach umowy będącej przedmiotem niniejszego sporu z Towarzystwem (...) o M., wykonywał pracę, którą ostatecznie przejęła i która została w całości wykorzystana przez pracodawcę – Akademię (...) w S.. Jak podawał świadek, E. W., pracownicy dydaktyczni nie mają szczegółowego zakresu obowiązków, a obowiązki te wynikają z ustawy o szkolnictwie wyższym. Nadto świadek B. W., zeznał, że na jego kierunku materiały dydaktyczne przygotowywali nauczyciele akademicy w ramach swoich obowiązków. Oznacza to, że praca ta mogła, wbrew zarzutom apelacyjnym, zostać wykonana w ramach stosunku pracy łączącego zainteresowanego z pracodawcą, bowiem dotyczyła przygotowania materiałów dydaktycznych na potrzeby nowo tworzonego kierunku.

Nie można także pomijać faktu, że już na etapie złożenia oferty przez Towarzystwo (...) o M. wskazane były osoby (zainteresowani), które wykonają umowę, była rozliczona cała kwota wynagrodzenia, a po wygraniu przetargu Towarzystwo sformułowało tylko umowy z osobami, z którymi wcześniej uzgodniono wykonanie dzieła – w tym z zainteresowanym.

Skoro więc dyspozycja art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w niniejszej sprawie została wypełniona to Akademia (...) w S. do podstawy wymiaru przychodu za okresy wskazane w zaskarżonych decyzjach winna doliczyć wynagrodzenie uzyskane przez zainteresowanego w ramach wykonania spornej umowy z Towarzystwem (...) o M.. Przy tym, w wyroku z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 482/13 (LEX nr 1475268) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że to pracodawca, którego pracownik wykonuje na jego rzecz pracę w ramach umowy o dzieło zawartej z osobą trzecią, jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne. Wówczas płatnikiem składek nie jest ta osoba trzecia. Stanowisko to jest utrwalone w orzecznictwie co wynika z uzasadnienia powyższego wyroku oraz orzecznictwa tam powołanego. Stanowisko to stanowi odpowiedź na zarzut skarżącego i jego wątpliwości w tym zakresie. Stosownie do przepisu art. 32 ustawy systemowej pracodawcę obciąża zatem także obowiązek poboru i odprowadzenia do ZUS składki na ubezpieczenie zdrowotne za osobę "uznaną za pracownika".

Jednocześnie trzeba podkreślić, że Sąd Odwoławczy w całości podziela także stanowisko Sądu Okręgowego w zakresie charakteru umowy łączącej zainteresowanego z Towarzystwem (...) o M. jako umowy o dzieło.

Mając na względzie powyższe rozważania Sąd Apelacyjny uznał apelację Akademii (...) w S. za nieuzasadnioną i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił ją w całości (punkt 2 sentencji).

Sąd Apelacyjny wskazuje także, że Sąd Okręgowy popełnił oczywistą omyłkę pisarską sporządzając zaskarżony wyrok. W związku z wniesieniem 2 odwołań od decyzji ZUS - zarówno przez zainteresowanego, jak i płatnika, w sentencji wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie winno widnieć sformułowanie „odwołania”, zamiast „odwołanie”. W związku z powyższym na podstawie art. 350 § 1 i 3 Sąd Apelacyjny sprostował omyłkę jak w punkcie 1 sentencji.

SSO del. Beata Górka SSA Romana Mrotek SSA Barbara Białicka